

БЮЛЕТЕНЬ

УКРАЇНСЬКОЇ АСОЦІАЦІЇ

КОГНІТИВНОЇ ЛІНГВІСТИКИ І ПОЕТИКИ

№9

грудень 2015 - лютий 2016

З ювілеєм, Світлано Олексіївно!

Швачко Світлана Олексіївна

*доктор філологічних наук, професор, академік Академії наук Вищої школи України, професор кафедри германської філології
Сумського державного університету*

Швачко Світлана Олексіївна народилася 25 листопада 1935 р. у м. Києві.

Після закінчення Горлівського державного педагогічного інституту іноземних мов працювала вчителем англійської мови в школах міста Горлівки (1956-1961), доцентом кафедри англійської філології Горлівського педінституту (1961-1975), професором кафедри англійської мови Сумського державного педагогічного інституту ім. А. С. Макаренка (1975- 1994).

У 1971 р. С. О. Швачко захистила кандидатську дисертацію на тему «Еволюція та функціонування слів-вимірювачів у системі англійської мови (на матеріалі слів міри і ваги)», а в 1983 р. – докторську дисертацію на тему «Англійські числівники та їх місце в лексико-семантичному полі кількості».

У 1985-1993 роках очолювала кафедру англійської філології Сумського педінституту. На сьогодні професор кафедри германської філології Сумського державного університету. Девіз Світлани Олексіївни – «Навчити вчитися!» Реалізація цього гасла очевидна з огляду на активну участь у науковому житті здобувачів та аспірантів її кафедри, з яких 11 одержали вчений ступінь кандидата філологічних наук.

У своїх наукових розвідках (понад 300 праць) Світлана Олексіївна зосереджується на категоріях кількості, дослідженні проблеми мовних картин світу, текстових категоріях, еквівалентних транспозиціях у перекладі, інтеграції вербальних і невербальних засобів спілкування. Наукові інтереси вченої охоплюють широке коло питань з проблем перекладознавства, англійської філології та типологічних студій.

З 2012 року Швачко С.О. є головою Сумського осередку Всеукраїнської громадської організації «Українська асоціація когнітивної лінгвістики і поетики», яка була заснована у травні 2012 року. З 2013 року Швачко С.О. є членом громадської організації «Всеукраїнська спілка викладачів перекладу» (УТТУ).

Всеукраїнська літня школа з академічного письма

***29 червня – 1 липня 2015 року
Київський національний лінгвістичний університет***

*Без англійської мови немає ні науки, ні освіти в сучасному світі
С. Квіт, міністр освіти і науки України
(2 квітня 2015 р.)*

29 червня – 1 липня 2015 року у Київському національному лінгвістичному університеті відбулася Всеукраїнська літня школа з академічного письма англійською мовою для лінгвістів "English research writing in linguistics". Для її проведення Асоціацією було запрошено провідних фахівців у галузі академічного письма: проф. Яхонтову Т.В. (Львівський національний університет імені Івана Франка, директор Центру англійської академічної комунікації); проф. Жаботинську С.А. (Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького), автора англо-україно-російського словника-тезауруса наукових кліше; доц. Федорів Я. Р. (Національний університет «Києво-Могилянська академія»), фахівця з проблем англійської

академічної риторики та академічного письма; та п. Трісту Репперт-МакГетрик, американського стипендіата Програми імені Фулбрайта в Україні, фахівця з проблем англomовного наукового письма в мультилінгвальному контексті.

Відкриття літньої школи привітали проректор з наукової роботи КНЛУ проф. О.В. Матвієнко та Президент «Українського Фулбрайтівського кола», віцепрезидент з наукової роботи та інформатизації Національного університету «Києво-Могилянська академія» доц. Т.О. Ярошенко, на закритті та врученні сертифікатів була присутня помічник культураташе Посольства Сполучених Штатів в Україні (Відділ преси, освіти та культури) п. Кетрін Геллок.

Підготовка літньої школи

Ключовим поштовхом для проведення літньої школи, по-перше, був наказ Міністерства освіти і науки України «Про опублікування результатів дисертацій на здобуття наукових ступенів доктора і кандидата наук» від 17 жовтня 2012 р. за № 1112. Цим наказом передбачено публікацію статей за темою дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата і доктора наук у наукових періодичних виданнях інших держав (для докторів наук – не менше чотирьох публікацій; для кандидатів наук – не менше однієї статті). По-друге, з метою забезпечення реалізації вимог і положень Закону України «Про вищу освіту» від 01 липня 2014 року № 1556-VII та відповідно до частини першої статті 19 Закону України «Про наукову і науково-технічну діяльність» Міністерство освіти і науки України запропонувало на громадське обговорення проект Положення про порядок підготовки фахівців ступеня доктора філософії та доктора наук в аспірантурі (ад'юнктурі) та докторантурі вищих навчальних закладів (наукових установ). Це Положення регламентує порядок підготовки фахівців освітньо-наукового ступеня доктора філософії та наукового ступеня доктора наук з обов'язковою підготовкою та публікацією не менше однієї статті в науковому виданні, включеному до міжнародної наукометричної бази Scopus (для аспірантів і ад'юнктів) / Web of Science (для докторантів). Звідси за задумом організаторів було прийнято рішення про організацію літньої школи як одного з кроків з подолання бар'єрів між українською та світовою наукою.

Метою літньої школи було навчання та спрямування молодих учених, викладачів до написання наукових статей англійською мовою з виходом на міжнародну арену для активного розвитку наукових зв'язків; ознайомлення з виданнями, що індексуються у провідних міжнародних наукометричних базах.

Підготовка наукових статей високого міжнародного ґатунку є досить важкою справою, оскільки потребує належного викладу і чіткої

структурації матеріалу, використання загальноприйнятого в англомовному середовищі наукового стилю письма й актуальної для того чи іншого дослідження теми.

Написання якісних наукових статей є показником високого професіоналізму будь-якого науковця, а також однією з можливостей долучитися не тільки до міжнародного наукового простору, а й до розбудови відповідного стилю мислення, навчитися писати англійською як лінгва-франка наукового співтовариства, оскільки майже 80% усіх наукових видань публікуються цією мовою. Необхідною умовою також є прагнення підняти вітчизняну філологічну науку на рівень світової, увійшовши до кола лінгвістичної еліти за кордоном, а це досягається завдяки участі у міжнародних наукових форумах і конференціях, дослідницьких проектах, цитуванню у міжнародних журналах, які вважаються вагомим індикатором професійного визнання здобутків дослідника.

До необхідності проведення такої школи із розумінням підійшов ректор КНЛУ, доктор філологічних наук, професор Роман Володимирович Васько, надавши допомогу в підготовці та проведенні цього важливого заходу на високому рівні в аудиторіях, забезпечених необхідними технічними засобами, а також вирішивши низку питань з працівниками Центру підвищення кваліфікації та екстернату КНЛУ, завдяки чому викладачі-учасники літньої школи отримали відповідні сертифікати.

Незважаючи на те, що почалася літня відпустка, організатори були вражені кількістю поданих заявок, яка перевершила всі очікування: розраховували на 50-70 учасників, а надійшло понад 150 заявок. Взяло участь у роботі школи 144 особи, тобто майже втричі більше, ніж передбачалося, що приємно здивувало і стало поштовхом для більш уважної та ретельної підготовки до проведення заходу. Літня школа була призначена для лінгвістів, але коло учасників було розширене за рахунок представників інших науково-дослідницьких сфер.

Оргкомітет літньої школи, який очолювала проф. Воробйова О.П., складався з викладачів кафедри лексикології і стилістики англійської мови імені професора О.М. Мороховського, аспірантів і докторантів кафедри, які допомагали у зустрічі та розселенні лекторів, підготовці кави-брейків і низки інших заходів, передбачених програмою.

Заняття літньої школи

Протягом трьох днів учасники літньої школи прослухали три лекції з проблематики наукометрії (С.А. Назаровець), теоретичних засад і принципів застосування словника-тезауруса наукових кліше та специфіки авторизації в англomовних наукових працях (С.А. Жаботинська), а також взяли участь у 19 практичних заняттях з такої проблематики:

- використання корпусів у написанні наукових праць;
- риторика та структура англomовної наукової статті (Т. Рапперт-МакГетрик);
- основи англійської наукової мови та стилю;
- принципи написання та структура англomовної наукової статті з лінгвістики;
- жанрові різновиди англomовних наукових публікацій;
- правила подання статей до англomовних наукометричних журналів (Т.В. Яхонтова);
- принципи написання англomовних резюме, анотацій і тез;
- запобігання плагіату в наукових публікаціях (Я.Р. Федорів).

Під час практичного заняття, присвяченого використанню корпусів, слухачі ознайомилися з такими ресурсами:

Corpus of Contemporary American English (COCA): Пошук у Корпусі сучасної американської англійської мови може здійснюватися за жанром, тематикою, лексикою, належністю до тієї чи іншої частини мови або іншими параметрами.

Russian National Corpus: Національний корпус російської мови має функцію паралельного пошуку, яка дозволяє знаходити переклади слів і фраз.

Michigan Corpus of Upper Level Student Papers (MICUSP): Мічиганський Корпус є базою студентських робіт, категоризованих за жанром, дисципліною, відповідною лексикою. Це інструмент для обміну результатами наукової, дослідної й пошукової роботи студентів в американських університетах.

LexTutor: дає доступ до різних корпусів, у тому числі й Британського корпусу академічної англійської мови (The British Corpus of Academic Written English), Британських національних субкорпусів (The British National Sub-Corpora), а також так званих 1k і 2k Градуєваних корпусів (1k and 2k Graded Corpora), які корисні для роботи зі студентами.

На заняттях з риторики та композиції Тріста Рапперт-МакГетрик ознайомила слухачів зі структурними елементами англomовної наукової статті: *Title, Abstract, Introduction, Methods, Results, Conclusion/ Discussion*.

Далі поетапно учасники вивчали риторичну організацію кожного з елементів.

На прикладах автентичних статей англomовних авторів проф. Т.В. Яхонтова пояснила особливості англосаксонської наукової традиції викладу та стилю й запропонувала слухачам виконати низку практичних завдань, метою яких було перетворення фрагментів тексту неформального стилю у формальний, редагування статей зі стилістичними помилками, аналіз стратегій письма, поділ текстів на композиційні блоки з подальшою розстановкою засобів зв'язності. Було також розглянуто жанрові різновиди англomовних наукових публікацій.

Доц. Я.Р. Федорів ознайомила слухачів з принципами написання англomовних резюме, анотацій і тез. Окреме заняття було присвячене запобіганню плагіату в наукових публікаціях. Під час цього семінару слухачі засвоїли способи підвищення рівня оригінальності тексту й виконали практичні завдання з правильного цитування й передачі чужих ідей без плагіату.

Наприкінці курсу слухачі ознайомилися з процедурами подання статей до англomовних наукометричних журналів.

Всі лекції та практичні заняття мали інтерактивний характер, супроводжувалися презентаціями, роздатковими матеріалами й Інтернет-ресурсами.

Слухачі заздалегідь отримали доступ до Інтернет-курсів п. Трісти Рапперт-МакГетрик та доц. Я.Р. Федорів, тобто викладання мало сучасний комбінований дистанційно-аудиторний характер. Бажаючи придбати матеріали з академічного письма, опубліковані проф. С.А. Жаботинською у вигляді брошури "English Cliches of Scholarly Texts: A Thesaurus". Як бонус учасникам було запропоновано семінар з питань підготовки та складання міжнародних екзаменів у форматі Cambridge English Exams.

Для учасників літньої школи доступ до цих Інтернет-ресурсів буде збережено і надалі.

Всі матеріали розміщено на сайті асоціації УАКЛіП

<http://uaclip.at.ua>

(доступ за умови реєстрації за індивідуальним паролем)

С.В. Волкова

**Міфолорні образи
в сучасних амеріндіанських прозових текстах**

Херсон: Айлант, 2015. 340 с.

ЗМІСТ

Вступ

Розділ 1. Теоретичні засади дослідження міфолорних образів в амеріндіанських художніх прозових текстах

- 1.1. Амеріндіанська художня проза в контексті мультинаціональної культури США
- 1.2. Етнолінгвістичні студії в історико-культурологічній перспективі
 - 1.2.1. Етнолінгвістичний емпіризм
 - 1.2.1.1. Етнографічний підхід
 - 1.2.1.2. Етнологічний підхід
 - 1.2.2. Етнолінгвістичний еволюціонізм
 - 1.2.2.1. Культурологічний підхід
 - 1.2.2.2. Антропологічний підхід
 - 1.2.3. Етнолінгвістичний структуралізм
 - 1.2.3.1. Етнопсихолінгвістичний підхід до мовлення і тексту
 - 1.2.3.2. Структурно-наративні розвідки у вивченні фольклорних текстів
 - 1.2.3.3. Структурно-семіотичний погляд на міфологічні й фольклорні тексти як знакові утворення
 - 1.2.4. Етнолінгвістичний постструктуралізм
 - 1.2.4.1. Концепція мозаїки культур
 - 1.2.4.2. Концепція “множинності прочитання” тексту
 - 1.2.4.3. Міфолорно-образна структура етнічного в художніх текстах
- 1.3. Етнолінгвістичні розвідки у когнітивно-дискурсній парадигмі XXI століття
 - 1.3.1. Лінгвокультурологічний підхід : етнокультурна картина світу
 - 1.3.2. Лінгвокогнітивний підхід : етнореалії й етнокультурні словесні образи
 - 1.3.3. Лінгвосеміотичний підхід : етнокультурні смисли в художніх текстах
 - 1.3.4. Наративний підхід : етнокультурні смисли в сучасних амеріндіанських художніх текстах
- 1.4. Засадничі методологічні положення й термінологічний апарат дослідження
 - 1.4.1. Постулати теорії архетипів
 - 1.4.2. Основні положення теорії образності

1.4.3. Методика поетапного аналізу міфологорних образів в амеріндіанських прозових текстів

Висновки до першого розділу

Розділ 2. Етнокультурна картина світу в амеріндіанських міфах, легендах і казках

- 2.1. Складники етнокультурної картини світу в амеріндіанських автохтонних текстах
- 2.2. Семіотична структура міфологорних образів амеріндіанських міфів, легенд і казок
- 2.3. Жанрові особливості амеріндіанських автохтонних текстів
- 2.4. Міфологорні образи різножанрових амеріндіанських автохтонних текстів
 - 2.4.1. Одухотворені міфологорні образи
 - 2.4.2. Предметні міфологорні образи

Висновки до другого розділу

Розділ 3. Актуалізація міфологорних образів амеріндіанських художніх текстах

- 3.1. Когнітивно-семіотичний вимір міфологорних образів
 - 3.1.1. Міфологорно-авторський образ як етнокультурний типаж
 - 3.1.1.1. Етнокультурний типаж *нескорений*
 - 3.1.1.2. Етнокультурний типаж *знахар*
 - 3.1.2. Предметні міфологорно-авторські образи
 - 3.1.3. Міфологорно-авторські образи-дійства
- 3.2. Лінгвостилістичний вимір міфологорних образів
 - 3.2.1. Лексико-граматичні засоби формування міфологорно-авторських образів
 - 3.2.2. Синтаксичні прийоми створення експресивності міфологорних образів
 - 3.2.3. Способи організації синтаксичних конструкцій на відтворення етнокультурних смислів
 - 3.2.4. Метаморфоза як художній прийом формування міфологорно-авторських образів
- 3.3. Міфологорний простір у наративному вимірі
 - 3.3.1. Зворотна перспектива як інтерпретаційний прийом вплетення міфологорних образів у художній простір тексту
 - 3.3.2. Функції міфологорних образів у творенні наративної перспективи прозового тексту

Висновки до третього розділу

Загальні висновки

Список використаних джерел

УЧАСТЬ У ЗАРУБІЖНИХ КОНФЕРЕНЦІЯХ

Конференція Польської асоціації когнітивної лінгвістики

м. Люблін, Польща
24-26 вересня 2015 року

Конференція проходила на гуманітарному факультеті Університету Марії Склодовської-Кюрі в м. Люблін. Організатором наукового заходу виступила Польська асоціація когнітивної лінгвістики у співпраці з факультетами когнітивної лінгвістики, прикладної лінгвістики, мови і культури університету Марії Склодовської-Кюрі.

У конференції взяли участь понад 100 учасників з різних країн, серед яких Польща, Україна, Росія, Велика Британія, США, Угорщина, Іспанія, Фінляндія, Німеччина, Норвегія, Бразилія, Корея, Тайланд, Японія.

Дискусія на конференції охоплювала широке коло проблем, досліджуваних у когнітивній галузі лінгвістичних досліджень мови і літератури, і передбачала обмін науковим доробком науковцями з багатьох країн.

Пленарні доповіді

На пленарних засіданнях виступили проф. Сюзанн Кеммер (США) із доповіддю “The fictive motion of light: Usage and blending”, проф. Крістофер Харт (Велика Британія), який доповідав на тему “Toward a grammar of point of view: Space and evaluation in discourse on political protests”, проф. Барбара Левандовська-Томашик (Польща), яка говорила про універсальні і специфічні культурні тенденції у вербалізації емоцій, та проф. Єжи Бартмінські, який висловив свій погляд на специфіку етнокультурних когнітивних процесів.

Тематика секційних засідань охоплювала такі напрями: питання метафори і метонімії, когнітивної і лексичної семантики, категоризації і концептуалізації дійсності на матеріалі різних мов, полісемії, мови і мислення, перекладу, соціолінгвістики, когнітивної поетики, неології, аналізу дискурсу тощо.

Українські учасники

Українську асоціацію когнітивної лінгвістики і поетики представляли **сім** науковців:

доктор філологічних наук, професор О.П. Воробйова (Київський національний лінгвістичний університет), доктор філологічних наук, професор С.А. Жаботинська (Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького), доктор філологічних наук, професор С.І. Потапенко (Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя), докторанти кафедри лексикології і стилістики англійської мови імені професора О.М. Мороховського КНЛУ канд.

філол. наук, доценти В.А. Ущина, О.С. Маріна, канд. філол. наук, доцент І.А. Галуцьких (Запорізький національний університет), канд. філол. наук І.В. Данильченко (Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя). О.П. Воробйова представила доповідь на тему "Cognitive facets of the ephemeral: Interpreting Virginia Woolf's *The Searchlight*", де поставила питання стосовно вербалізації в художньому тексті сфери ефемерного.

С.А. Жаботинська виклала результати дослідження неологізмів у сфері політичної боротьби в Україні в 2013-2014 рр. в доповіді "The war on consciousness: Ideological perspectivization in neologisms of Ukrainian revolution". С.І. Потапенко в доповіді "Manipulating categories: Cognitive rhetorical application of Vantage Theory" зосередив увагу на досвіді застосування теорії побудови перспектив, а її залучення до дослідження емоції страху було висвітлено в доповіді І.В. Данильченко "Naming ANGER in English: Vantage Theory approach".

О.С. Маріна поділилася результатами вивчення категорії парадоксальності в сучасних поетичних текстах (Paradoxicality in contemporary British and American poetry: Linguistic and cognitive dimension), В.А. Ущина доповіла про специфіку позиціонування суб'єкта в англомовному дискурсі ризику з погляду соціокогнітивного підходу (To risk or not to risk: Conceptualization of stance taking in risk discourse situation), а І.А. Галуцьких виступила з результатами розвідки лінгвального відображення тілесності в сучасній художній прозі з позиції когнітивно-семіотичного підходу (Metamorphosis as a means of imagery interpretation of the eroticized human body in the English modernist fiction: a conceptual study).

Із матеріалами конференції можна ознайомитися на сайті за адресою

<http://www.umcs.pl/en/program-and-book-of-abstracts,7851.htm>

О.С. Маріна

**Семіотика парадоксальності
у когнітивно-комунікативному висвітленні
(на матеріалі сучасного англомовного поетичного дискурсу)**

Херсон: Айлант, 2015. 298 с.

ЗМІСТ

Передмова

Вступ

Розділ 1. Категорія парадоксальності в поетичному дискурсі

- 1.1. Передумови формування категорії парадоксальності: онтологія та епістемологія
 - 1.1.1. Парадоксальність: кореляція понять раціонального та ірраціонального типів художньої свідомості
 - 1.1.2. Розвиток теоретичної думки про парадоксальність
- 1.2. Семіозис категорії парадоксальності в інтерпарадигмальному ракурсі
 - 1.2.1. Парадоксальність у когнітивно-дискурсивній парадигмі лінгвістики
 - 1.2.1.1. Парадоксальність: когнітивно-поетологічний аспект
 - 1.2.1.2. Парадоксальність крізь призму когнітивної семіотики
 - 1.2.2. Парадоксальність у світлі мультимодального підходу
 - 1.2.3. Парадоксальність з позицій мобільної стилістики
- 1.3. Парадоксальність як категорія поетичного дискурсу
 - 1.3.1. Генеза поняття "поетичний дискурс"
 - 1.3.2. Антихудожність та антиконцептність як чинники парадоксалізації поетичного дискурсу

Висновки до першого розділу

Розділ 2. Реалізація категорії парадоксальності в сучасному англомовному поетичному дискурсі

- 2.1. Домінантні риси сучасного англомовного поетичного дискурсу
 - 2.1.1. Дігімодерністський і метамодерністський жанрові різновиди поетичного дискурсу
 - 2.1.2. Лібература як втілення трансжанровості та мультимодальності в поетичному дискурсі.

2.2. Конструювання категорії парадоксальності в сучасному англомовному поетичному дискурсі

2.2.2. Змістовий план парадоксальності: категоріальні риси.

2.2.3. Форми реалізації категорії парадоксальності в сучасному англомовному поетичному дискурсі.

2.2.4. Відкладена категоризація як лінгвокогнітивне підґрунтя парадоксальних поетичних форм.

2.3. Довербальна площина парадоксальних поетичних форм

2.3.1. Передкатегоріальні механізми творення парадоксальних поетичних образів.

2.3.2. Акатегоріальна специфіка формування парадоксальних поетичних форм

2.4. Вербальна площина парадоксальних поетичних форм

2.4.1. Поняття межі як когнітивно-семіотична основа парадоксальних поетичних форм

2.4.2. Концептуальна амальгама та концептуальна інтеграція як когнітивно-семіотичні механізми створення парадоксальних поетичних форм

2.4.3. Рекатегоризація та полікатегоризація як результат об'єктивації парадоксальності в поетичному дискурсі

Висновки до другого розділу

Розділ 3. Варіативність актуалізації категорії парадоксальності в сучасному англомовному поетичному дискурсі

3.1. Семіопоетична специфіка парадоксальних поетичних форм

3.1.1. Переосмислення лінгвальних кодів у створенні парадоксальності

3.1.2. Інтерсеміотичні трансформації парадоксальних поетичних форм

3.2. Градуальність дискурсивної маніфестації парадоксальності

3.2.1. Інтермедіальні техніки творення парадоксальних поетичних фонообразів

3.2.2. Вбудована неґація як втілення акатегоріальності парадоксальних поетичних форм на морфологічному рівні

3.2.3. Деформація поетичних структур як вияв парадоксальності на синтаксичному рівні

3.3. Інтердискурсивна взаємодія у творенні парадоксальності

Висновки до третього розділу

Висновки

Список використаних джерел

Словники та довідники

Джерела ілюстративного матеріалу

УЧАСТЬ У ЗАРУБІЖНИХ КОНФЕРЕНЦІЯХ

ТРИНАДЦЯТА КОНФЕРЕНЦІЯ МІЖНАРОДНОЇ АСОЦІАЦІЇ КОГНІТИВНОЇ ЛІНГВІСТИКИ

м. Ньюкасл, Англія

20-26 липня 2015 року

20-26 липня 2015 року в Нортумбрійському університеті (м. Ньюкасл, Англія) відбулася 13-а конференція Міжнародної асоціації когнітивної лінгвістики. У її роботі взяли участь понад 575 науковців. Спеціальна тема цього річного зібрання була присвячена взаємодії теорії й методології ("Bringing together theory and method").

Пленарні доповіді

На пленарних засіданнях виступили провідні світові когнітологи. Адель Голдберг з Принстонського університету, США, у доповіді «Про важливість функцій: використовуйте конструкції» ("How functions matter: Got constructions?") зосередилася на некомпозиційній природі конструкцій, тобто їхньому вживанні без поділу на складники, доводячи думку про те, що знання мови полягає в інтерпретації різноманітних конструкцій. Мартин Хаспельмат (Martin Haspelmath) з Інституту еволюційної антропології (м. Ляйпціг, Німеччина) у доповіді «Чи існують когнітивні універсалії?» ("Are cognitive universals of language a myth?") спростовував тезу Левінсона про те, що універсалії це – міф, але погодився з тим, що їх важко віднайти, наголошуючи при цьому, що дві третини універсалій Грінберга вже було підтверджено. Міріам Фрід (Mirjam Fried) з Карлова університету (м. Прага, Чехія) у доповіді «Евіденціальність, міративність та епістемічність у давальному відмінку, зорієнтованому на мовця» ("Evidentiality, mirativity and epistemicity in speaker centered interactional datives") довела, що давальний відмінок у чеській мові виявляє взаємодію евіденційних, епістемічних і фокусувальних функцій. Ганс-Йорг Шмід (Hans-Jörg Schmid) з Університету імені Людвіга-Максиміліана (м. Мюнхен, Німеччина) у доповіді «Теорія модусів укоріненості і стандартизації» ("Theory: The Entrenchment-and-Conventionalization Mode") запропонував загальну модель функціонування мови, що охоплює процеси у свідомості мовця, пов'язані з явищем укорінення (entrenchment), соціальні процеси, підведені під поняття стандартності, і різноманітні зовнішні впливи. Рональд Ленекер (Ronald Langacker) з Каліфорнійського університету в Сан-Дієго (США) у промові «База і її розвиток» ("Baseline and Elaboration") узагальнив поняття асиметрії,

характерне для будь-якого мовного рівня, проілюструвавши це на прикладі взаємодії основи слова й афіксів. Габрієла Вігліоко (Gabriella Vigliocco) з Університетського коледжу (м. Лондон, Англія) у доповіді «Іконічність як посередник: від досвіду взаємодії зі світом до мовного досвіду» ("The bridge of iconicity: From a world of experience to the experience of language") вказала, що іконічність слугує ключем до осмислення закономірностей засвоєння мови, її розуміння в процесах комунікації й еволюції людини.

Круглий стіл

Круглий стіл, у якому взяли участь Рональд Ленекер, Дагмар Данцігер, Адель Голдберг, Лора Янда, Дірк Геерарц (Dirk Geeraerts), зосередився навколо зіставлення квантитативних і «якісних», тобто інтроспективних, методів дослідження мови. Р. Ленекер підтримав так званий «якісний» підхід, тому що багатогранність сучасних лінгвістичних досліджень не вичерпується схильністю дослідників до узагальнення кількісних даних, що певною мірою виправляє наявний якісно-орієнтований дисбаланс, у разі якщо кількісні дослідження виконуються не лише заради цифр і підрахунків. Загалом, проф. Р. Ленекер вважає, що саме квалітативний опис визначає напрям дослідження і прокладає шлях для подальших квантитативних розвідок. Натомість, проф. Дірк Геерарц не схильний довіряти інтроспекції, тому що ніхто не є ідеальним мовцем, а тому пропонує замінити її так званим користувацьким підходом (usage-based approach), хоча в цьому разі виникає проблема занадто великої кількості даних, які не можна охопити без серйозної статистики. На його думку, квантитативний підхід дозволяє більш точно інтерпретувати результати спостережень, а тому може розглядатися як частина емпіричного напрямку в лінгвістиці. Інші учасники Круглого столу наполягали на розумному поєднанні двох вказаних підходів.

Секційні виступи

Тематика значної кількості секційних доповідей розподілилися між трьома напрямками: когнітивні аспекти мультимодальності, конструкційність і користувацький підхід (usage-based) до аналізу даних. Із-поміж секційних доповідей привернули увагу дослідження іронії в конструкційному ракурсі, студії метонімії й метафори як засобів оминати юридичні обмеження у рекламі, два виступи, присвячені відображенню українських подій у соцмережах. Оригінальними видалися повідомлення, у яких лінгвокогнітивні методики було застосовано до інтерпретації танців і йоги.

Українську асоціацію когнітивної лінгвістики і поетики на конференції представляв професор С.І. Потапенко (Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя). У його повідомленні «Роль образ-схем в процесах категоризації: дані теорії побудови

перспектив» було запропоновано диференціацію семантики одиниць англійської мови на позначення конфліктів (crisis, conflict, unrest, stand-off) та їх учасників (protesters, demonstrators, supporters, activists).

Із матеріалами конференції можна ознайомитися на сайті за адресою <https://www.northumbria.ac.uk/about-us/news-events/events/2015/07/iclc-13-the-13th-international-cognitive-linguistics-conference/>

Із фондів бібліотеки ЦКСД

В.А. Ущина **Позиціонування суб'єкта** **в англomовному дискурсі ризику:** **соціокогнітивний аспект**

Луцьк: Вежа-друк, 2015. 380 с.

ЗМІСТ

Вступ

Розділ 1. Позиціонування суб'єкта в дискурсі як лінгвістична проблема

- 1.1. Дискурс у світлі репрезентаційного та діяльнісного підходів
- 1.2. Поняття суб'єкта у філософії
 - 1.2.1. Категорія суб'єкта в класичному філософському розумінні
 - 1.2.2. Постструктуралістське тлумачення категорії суб'єкта
- 1.3. Категорія суб'єкта в контексті ідентичності
 - 1.3.1. Ідентичність у соціології
 - 1.3.2. Ідентичність у психології
 - 1.3.3. Ідентичність у лінгвістиці
- 1.4. Позиція суб'єкта дискурсивної діяльності (станс) у соціокогнітивному аспекті
 - 1.4.1. Зміст терміна stance
 - 1.4.2. Позиція суб'єкта дискурсивної діяльності: репрезентаційний вимір
 - 1.4.3. Позиція суб'єкта дискурсивної діяльності: діяльнісний вимір
 - 1.4.3.1. Інтеракційна природа позиції суб'єкта дискурсивної діяльності
 - 1.4.3.2. Ситуативна зумовленість позиції суб'єкта дискурсивної діяльності
 - 1.4.3.3. Невербальні ознаки позиції суб'єкта дискурсивної діяльності
- 1.5. Ситуація ризику як дискурсивне середовище формування позиції суб'єкта
 - 1.5.1. Зміст поняття ризику

- 1.5.2. Ризик у контексті суспільствознавчих дисциплін
- 1.5.3. Ризик як об'єкт лінгвістики
- 1.5.4. Дискурс ризику в ситуативному аспекті
 - 1.5.4.1. Комунікативна ситуація ризику
 - 1.5.4.2. Метакомунікативна ситуація ризику

Висновки до першого розділу

Розділ 2. Лінгвокогнітивне моделювання ситуації ризику

- 2.1. Принципи моделювання ситуації
 - 2.1.1. Фрактальність моделей ситуації
 - 2.1.2. Концептуальні та когнітивні моделі ситуації
 - 2.1.3. Модель соціальної ситуації – фрейм чи сценарій?
- 2.2. Методика моделювання ситуації
- 2.3. Моделювання англомовної дискурсивної ситуації ризику
 - 2.3.1. Об'єктивація поняття ризику засобами сучасної англійської мови
 - 2.3.2. Моделювання комунікативної ситуації ризику: сценарна модель
 - 2.3.3. Моделювання метакомунікативної ситуації ризику: фреймова модель

Висновки до другого розділу

Розділ 3. Позиціонування суб'єкта – учасника англомовної комунікативної ситуації ризику

- 3.1. Динаміка позиціонування в англомовному дискурсі ризику
 - 3.1.1. Фрактальність дискурсу ризику
 - 3.1.2. Фрактальність акту позиціонування в ситуації ризику
- 3.2. Суб'єктне позиціонування в комунікативній ситуації ризику
 - 3.2.1. Позиціонування як прийняття рішення
 - 3.2.2. Епістемічна суб'єктна позиція: модальність й евіденційність
 - 3.2.3. Афективна суб'єктна позиція: емоції й оцінки
 - 3.2.4. Гіпотетична концептуалізація ситуації ризику
 - 3.2.5. Шкала ідентичностей суб'єктів – учасників комунікативної ситуації ризику
- 3.3. Позиція суб'єкта дискурсивної діяльності як міжсуб'єктне соціодискурсне утворення
 - 3.3.1. Інтеракційність акту позиціонування
 - 3.3.1.1. Консонантні суб'єктні позиції
 - 3.3.1.2. Дисонантні суб'єктні позиції
 - 3.3.1.3. Конверсаційні формули інтеракції в ситуації ризику
 - 3.3.2. Рекурентні механізми позиціонування
 - 3.3.3. Афективне позиціонування й емоційний резонанс

Висновки до третього розділу

Розділ 4. Позиціонування суб'єкта – спостерігача в англомовній метакомунікативній ситуації ризику

4.1. Типологія позицій суб'єкта дискурсивної діяльності в метакомунікативній ситуації ризику

4.1.1. Епістемічна суб'єктна позиція

4.1.1.1. Епістемічні позиції, що ґрунтуються на модальності

4.1.1.2. Епістемічні позиції, що ґрунтуються на евіденційності

4.1.2. Афективна суб'єктна позиція

4.1.2.1. Афективність і ступінь суб'єктивізації

4.1.2.2. Афективна позиція в персональній розповіді

4.1.2.3. Афективна позиція в проблемній/аналітичній статті

4.2. Соціокогнітивна природа конструювання ідентичностей в англомовному метадискурсі про ризики

4.2.1. Персональна (особистісна) і соціальна (колективна) ідентичність

4.2.2. Соціальні (колективні) ідентичності суб'єктів метакомунікативної ситуації ризику

4.2.2.1. Ідентичність дилетанта

4.2.2.2. Ідентичність експерта

4.2.2.3. Ідентичність медіатора

4.2.3. Стратегії позиціонування в англомовній метакомунікативній ситуації ризику

4.2.3.1. Стратегії суб'єкта-дилетанта

4.2.3.2. Стратегії суб'єкта-експерта

4.2.3.3. Стратегії суб'єкта-медіатора

4.3. Позиціонування в медіа-дискурсі про медичні ризики

4.3.1. Концептуалізація метакомунікативної ситуації ризику в персональній розповіді

4.3.2. Конструювання персональної ідентичності

4.3.3. Від персональної ідентичності до соціальної

4.3.4. Інтеракційність суб'єктного позиціонування в режимі он-лайн

Висновки до четвертого розділу

Загальні висновки

Список використаних джерел

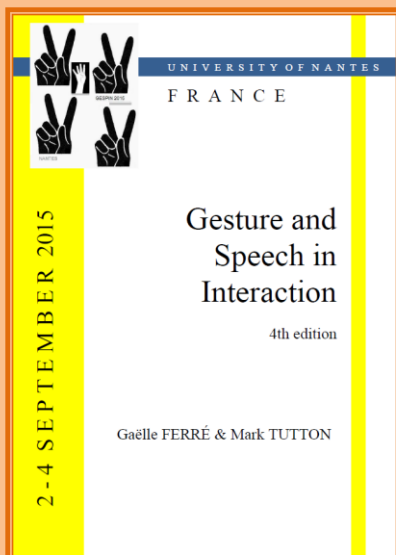
Предметний покажчик

УЧАСТЬ У ЗАРУБІЖНИХ КОНФЕРЕНЦІЯХ

Жест і мовлення у взаємодії

м. Нант, Франція

2-4 вересня 2015 року

Четверта конференція «Жест і мовлення у взаємодії» ("Gesture and Speech in Interaction") відбулася у місті Нант, Франція, 2-4 вересня 2015 року. У зібранні взяли участь більш, ніж 40 учасників. Три попередні конференції проводилися у містах Познань (Польща), Білефельд (Німеччина) і Тілбург (Нідерланди).

Пленарні доповіді

Пленарні доповідачі зупинилися на трьох аспектах мультимодальної взаємодії: жест і граматики; засвоєння жестів; роль жестів у суспільній інтеракції. У доповіді Алана Ченкі «Якісне зображення подій у мовленні й жесті: граматичні вид і час» ("Qualities of event construal in speech and gesture: Aspect and tense") йшлося про роль жесту у відображенні виду і граматичного часу у наративах французькою, німецькою й російською мовами. Виступ Жана-Марка Колетти (Jean-Marc Colletta) «Жест і розвиток мови: у пошуках спільних теоретичних підвалин» ("Gesture and Language Development: towards a unified theoretical framework") був присвячений засвоєнню і розвитку мови з опорою на повсякденні репрезентативні жести. У виступі «Граматики, дейксис і мультимодальність: між маніфестацією й інтеграцією коду чи чому континуум Кендона має трансформуватися в жестовий цикл» ("Grammar, deixis, and multimodality between code-manifestation and code-integration or why Kendon's Continuum should be transformed into a gestural circle"), Елен Фріке (Ellen Fricke) намагалася переосмислити граматику номінативних словосполучень, інтегруючи жести як складник семіотичних кодів в аспекті типології мов. У виступі під назвою «Прагматика мультимодальної діалогічної комунікації: жест, мовлення і погляд в процесі координування ментальних станів з соціальною взаємодією» ("On the pragmatics of multi-modal face-to-face communication: Gesture, speech and gaze in the coordination of mental states and social interaction") Юдит Холлер (Judith Holler) розглядала з прагматично-когнітивних позицій взаємодію погляду і жестів як сигналів послідовності висловлень і пошуку комунікантами спільної точки зору.

Секційні виступи

Під час секційних виступів і представлення постерів більшість тем, присвячених взаємодії жесту й мовлення, спиралася на методику співвіднесення одиниць різних семіотичних кодів з метою інтегрованого використання жесту й мовлення під час соціальної взаємодії. У кількох презентаціях розглядався вплив на взаємодію мовлення й жесту хвороб і старіння мовців. Інша проблема, яка широко обговорювалася під час конференції, стосувалася взаємодії жесту й мовлення з урахуванням специфіки аудиторії, ступеня контролю за перебігом комунікації у телевізійних дебатах й інформаційних програмах. Деякі учасники конференції розглядали крізь призму заявленої тематики проблеми засвоєння першої і другої мов, а інші зверталися до взаємодії жесту й інтонації. Поряд із вивченням жесту з позиції спостерігача, у семіотичному й прагматичному аспектах, деякі учасники зосередилися на іншому важливому питанні: когнітивних процесах, задіяних під час продукування і сприйняття мовлення.

Українську асоціацію когнітивної лінгвістики і поетики на конференції представляли професор Н.В. Петлюченко і доцент А.О. Артюхова (Національний університет «Одеська юридична академія»). У своїй спільній доповіді «Риторика агресії: просодичні й кінетичні засоби» вони розглянули риторику агресії як засіб впливу у політичній комунікації, зосередившись на позитивних складниках концепту **МОВНА АГРЕСІЯ** на основі виокремлення набору агресивно забарвлених

мовленнєвих і жестових засобів. У виступі було доведено, що вербальні засоби риторики агресії переважно представлені антитезами, які завдяки імпліцитному контрасту створюють значну емоційну напругу, що посилюється за рахунок просодії і жестів.

З матеріалами конференції можна ознайомитися на сайті

<https://hal.archives-ouvertes.fr/hal-01195646/document>

Діалог як глобальна дія: міжкультурна взаємодія мови і сприйняття

м. Констанца, Румунія

25-26 вересня 2015 року

Основним завданням конференції було об'єднання міждисциплінарних пошуків лінгвістів, антропологів, соціологів, філософів, психологів, політичних аналітиків у вирішенні проблем оптимізації діалогу між представниками різних лінгвокультур, між суспільствами, політиками, бізнесами, науковими традиціями тощо. У вузькому аспекті обговорення зосередилося на пошуку нових методологічних підходів до діалогічного аналізу в сенсі всеосяжної діалогічності гуманітарного пізнання за М. Бахтіним.

Основні секційні засідання були присвячені широкому колу проблем, у тому числі:

- множинна візуальність і множинні візії: діалог знаків і знакових систем;
- діалогічність у публічній сфері (масмедіа та цифрові медіа);
- соціальний і культурний діалог у теорії і практиці;
- багатоголосся: діалогічні форми взаємодії у ранньо- і новоанглійський період;
- діалоги, що визначають ідентичність мовців;
- багатовимірний діалогізм: мережева спільнота, відмережована публічна сфера і метамедіа;
- полемічний діалог: тематика, вияви і дискурсивне функціонування.

Загалом у конференції взяли участь науковці з Англії, Франції, Німеччини, Ізраїлю, Італії, ОАЕ, Румунії, Тунісу, Болгарії, Туреччини, України.

Українську асоціацію когнітивної лінгвістики і поетики представляла професор Київського національного лінгвістичного університету, доктор філологічних наук Наталія Кимівна Кравченко з доповіддю «Діалог як багаторівневий концептуальний простір» ("Dialogue as a multilevel conceptual space").

Робота конференції завершилася засіданням круглого столу, під час якого обговорювалося питання взаємозв'язку і взаємозалежності мов та культур у різних соціальних контекстах і спільнотах.

АНОНСИ

Міжнародна наукова конференція

КОГНІТИВНА ЛІНГВІСТИКА У МІЖДИСЦИПЛІНАРНОМУ КОНТЕКСТІ: теорія і практика

8–10 жовтня 2016 р.

Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького

Мета конференції

Когнітивна лінгвістика, яка досліджує взаємозв'язок між мовою і мисленням, є складником когнітивної науки – міждисциплінарної парадигми, спрямованої на вивчення мозку / мислення людини та тварин як природного механізму для опрацювання інформації. Когнітивне спрямування лінгвістичних студій зумовлює доцільність використання ними відповідного доробку суміжних дисциплін. Конференція має на меті ознайомлення лінгвістів із цим доробком, а також ознайомлення представників інших наук із напрямками та змістом лінгвокогнітивних розвідок.

Суттєвими результатами лінгвокогнітивних досліджень останніх років є реконструкція поняттєвих структур, які упорядковують різнопланові мовні / мовленнєві значення і форми, а також використання цих структур для укладання галузевих словників-тезаурів, для розроблення методики викладання іноземних мов на когнітивних засадах, для аналізу суспільно значущих політичних і культурних наративів, для з'ясування ролі мови в інформаційній (консцієнтальній) війні тощо. Одним із напрямів сучасних лінгвокогнітивних студій є також вивчення нейропсихологічних чинників

багатомовності, що важливо для здійснення успішного мовного планування. Зазначені теми перебувають у фокусі уваги не тільки лінгвістики, а й психології, педагогіки, нейронаук, філософії, антропології, культурології, літературознавства, політології, соціології, теорії систем, теорії штучного інтелекту й інженерії знань. Українські фахівці, які працюють у цих галузях, залишаються донині відносно автономними науковими співтовариствами, у той час як співпраця між ними може сприяти ефективнішому вирішенню спільних проблем.

Секції конференції

МИСЛЕННЯ – МОВА: поняттєві структури у мові й мовленні (лінгвістика, психологія, антропологія, культурологія, літературознавство, філософія, соціологія, теорія систем).

МОВА – МИСЛЕННЯ: мова як засіб конструювання картини світу (лінгвістика, психологія, культурологія, літературознавство, філософія, політологія, соціологія).

Багатомовність: когнітивні і соціальні фактори (лінгвістика, нейронауки, психологія, соціологія, політологія).

Когнітивні засади навчання мов (лінгвістика, методика викладання мов, психологія, педагогіка).

Мова і культура як ідеологічне знаряддя (лінгвістика, психологія, літературознавство, культурологія, політологія).

Мова й інформаційні технології (лінгвістика, теорія систем, інженерія знань).

До участі запрошуються лінгвісти та представники інших наук. У доповідях мають бути представлені проблеми, які потребують міждисциплінарного підходу до їх вирішення.

Робочі мови конференції: англійська, українська, російська.

Подання заявок і тез доповідей

До 30 квітня 2016 р. укладеним листом за електронною адресою uaclipconference@ukr.net

Вимоги до оформлення тез

Обсяг тез: одна повна сторінка разом із бібліографією, поданою одним абзацом. Текстовий редактор: Microsoft Office Word 2003. Сторінка: формат А4, усі поля – 2,0 см. Шрифт: Times New Roman, розмір – 14 pt. Міжрядковий інтервал: одинарний. Назва тез – напівжирним шрифтом по центру ВЕЛИКИМИ літерами. Нижче по центру – прізвище та ініціали автора / авторів звичайним шрифтом. У рядку нижче – відцентрована назва університету / установи курсивом. Далі після пропуску у два інтервали друкується основний текст тез.

Повідомлення про прийняття доповіді до участі в конференції – до 15 червня 2016 р.
Сплата організаційного внеску (для доповідачів і гостей) – до 1 серпня 2016 р.

Організаційний внесок

Повний – 300 грн.; для студентів – 50 грн.

Для членів УАКЛіП та членів Українського Фулбрайтівського кола – 150 грн.

Для аспірантів, які є членами УАКЛіП, – 80 грн.

Для студентів, які є членами УАКЛіП, – безкоштовно

Для представників суміжних дисциплін – 150 грн.

Для зарубіжних учасників (не членів УАКЛіП) – 40 USD.

Оргвнесок включає: матеріали конференції (програму, сертифікат та ін.), збірку тез, вітальний фуршет, перерви на каву, культурну програму (частково).

Детальнішу інформацію про пленарних доповідачів, реквізити для сплати оргвнеску, проживання, культурну програму буде надано у другому інформаційному листі, розміщеному на сайтах УАКЛіП <http://uaclip.at.ua> та ЧНУ імені Богдана Хмельницького <http://www.cdu.edu.ua/> після 15 червня 2016 р.

Контакти

проф. Жаботинська Світлана Анатоліївна, ЧНУ

e-mail: saz9@ukr.net

проф. Воробйова Ольга Петрівна, КНЛУ

e-mail: o.vorobyova@voliacable.com

Тел. для довідок (38-044) 287-23-95

Згадуємо наших учителів

Редакція бюлетеня запрошує всіх науковців подавати спогади про своїх вчителів – визначних учених

**Адреса редакції
Бюлетеня**

cognitive1linguistics@gmail.com

Над випуском працювали

Головний редактор

О.П. Воробйова (КНЛУ)

Редактор-упорядник

С.І. Потапенко (НДУ ім. М. Гоголя)

Автори

І.А. Галуцьких (ЗНУ)

І.В. Данильченко (НДУ ім. М.Гоголя)

О.О.Жихарєва (КНЛУ)

Н.К. Кравченко (КНЛУ)

Н.В. Петлюченко

(НУ «Одеська юридична академія»)

С.І. Потапенко (НДУ ім. М. Гоголя)

Технічне забезпечення

А.М. Бойко (НДУ ім. М. Гоголя)